

УДК 336.77

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Олена Чигрин; Олена Івахненко

Сумський державний університет, Суми, Україна

Резюме. Досліджено сучасний стан, тенденції розвитку та особливості забезпечення аграрного сектора економіки України банківськими кредитами. Встановлено, що для аграрного ринку України характерна постійна динаміка, що призводить до зміни трендів кредитування агробізнесу. Досліджено аспекти надання банківських кредитів сільськогосподарським підприємствам та програми банківського кредитування. Виявлено основні проблеми, з якими стикаються учасники ринку банківського кредитування. Розглянуто основні перешкоди кредитування аграрних підприємств банківськими установами та основні ризики банківських установ. Узагальнено статистичні дані щодо обсягів наданих банківських кредитів нефінансовим організаціям у період з 2014 до 2019 роки. Аналіз динаміки обсягів кредитування аграрного сектора показав, що серед наданих банківських аграрних кредитів переважають короткотермінові кредити, а частка довготермінових кредитів становить лише 5%. Проаналізовано динаміку вартості банківських фінансових інструментів та рентабельності сільськогосподарських підприємств. Встановлено, що коли рівень рентабельності агропідприємств вищий, ніж середньорічні процентні ставки за банківськими кредитами, то сільськогосподарські підприємства можуть реінвестувати прибуток у власну діяльність, що позитивно впливає на подальший стан розвитку їх господарської діяльності. Проведений аналіз пільгового кредитування сільськогосподарських підприємств довів, що не зважаючи на впровадження ряду програм державної підтримки сільгоспвиробників їх рівень залишається доволі низьким порівняно з іншими державами світу. Сформульовані фактори впливу банківського кредиту на подальший розвиток аграрного сектора економіки України. Встановлено, що для розвитку банківського кредитування аграрного сектора України стає необхідним розробити комплекси заходів та механізмів як з боку держави, так і з боку банків, які будуть спрямовані на розвиток взаємодії банківського та аграрного секторів економіки. Зазначено, що удосконалення банківського кредитування в аграрному секторі економіки в Україні передбачає виконання таких основних завдань як управління кредитними ризиками шляхом запровадження удосконаленої діагностики фінансового стану сільськогосподарських підприємств; розширення програм банківського кредитування аграрного сектора з залученням програм державної підтримки агровиробників; стимулювання розвитку малих та середніх сільськогосподарських підприємств; створення сприятливого клімату для інвестування коштів в сільське господарство.

Ключові слова: банківське кредитування, сільське господарство, сільськогосподарські підприємства, агровиробники, агрокредити, кредитування АПК.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.03.014

Отримано 29.04.2020

UDC 336.77

BANK LENDING TO THE AGRARIAN SECTOR OF UKRAINE ECONOMY

Olena Chygryn; Olena Ivakhnenko

Sumy State University, Sumy, Ukraine

Summary. Current state, development tendencies and peculiarities of providing agrarian sector of Ukraine economy with bank loans are investigated in this paper. It is established that the agrarian market of

Ukraine is characterized by constant dynamics resulting in the changes of agribusiness lending trends. The aspects of granting bank loans to agricultural enterprises and bank lending program are investigated. The main problems encountered by the participants of the bank lending market are identified. The main obstacles of agricultural enterprises crediting by banking institutions and the main risks of banking institutions are considered. The statistic data concerning the volume of bank loans granted to non-financial organizations in the period from 2014 to 2019 are summarized. Analysis of the agricultural sector lending dynamics shows that short-term loans predominate among bank agricultural loans, and the share of long-term loans is only 5%. The dynamics of the value of banking financial instruments and the profitability of agricultural enterprises are analyzed. It is established that in case when the level of agribusiness profitability is higher than the average annual interest rates on bank loans, then the agricultural enterprises can reinvest profits into their own activities, which has a positive effect on the further development of their economic activity. The carried out analysis of preferential lending to agricultural enterprises shows that, despite the implementation of a number of state support programs for agricultural producers, their level remains relatively low in comparison with other countries in the world. The factors of bank credit influence on the further development of agrarian sector of the Ukrainian economy are formulated. It is established that for the development of bank lending to the agrarian sector of Ukraine it is necessary to develop, both from the state and from the banks, complexes of measures and mechanisms aimed at the development of interaction between the banking and agrarian of the economy. It is noted that the improvement of bank lending in the agrarian sector of Ukraine economy specifies the execution of such basic tasks as credit risk management by introducing improved diagnostics of the financial status of agricultural enterprises; expansion of programs for bank lending to the agricultural sector involving the state support programs for agricultural producers; promotion of small and medium-sized agricultural enterprises development; creation of the favorable climate for investing in agriculture.

Key words: bank lending, agriculture, agricultural enterprises, agricultural producers, credit, agrarian loans.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.03.014

Received 29.04.2020

Постановка проблеми. Сільське господарство є стратегічно важливою галуззю економіки держави, бо воно, насамперед, дозволяє вирішувати питання продовольчої безпеки. Але, в силу специфічних особливостей, нормальне його функціонування практично неможливе без залучення зовнішніх джерел фінансування. Перш за все, це пов'язано з сезонністю виробництва, його залежністю від природно-кліматичних умов, тривалим виробничим циклом та браком вільних коштів (висока капіталомісткість та низька фондвіддача). Саме тому для аграрних виробників залучення кредитів є необхідністю для ефективного ведення господарської діяльності.

Однім із джерел фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств є банківські кредити як один із чинників досягнення безперервності процесу сільськогосподарського виробництва.

Враховуючи, що аграрний сектор є ризиковим ринком, більшість комерційних банків неохоче його кредитують. Тобто, чим більший попит на кредити, тим обережніше поведуть себе банки. Багато банків готові надавати кредити тільки клієнтам з позитивною кредитною історією та відмовляють сільськогосподарським підприємствам, які були створені недавно, тим самим гальмуючи їх розвиток [1].

Отже, в сучасних умовах є актуальним вивчення стану банківського кредитування аграрного сектора економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням аспектів банківського кредитування сільськогосподарських підприємств, сучасних кредитних відносин у АПК та розв'язанням проблем фінансового забезпечення аграріїв приділяється постійна увага науковців (як теоретиків, так і практиків). На наш погляд, серед таких робіт особливої уваги заслуговують праці таких вітчизняних вчених, як: Аранчій В. І., Березовик В. М., Воронкова А. А., Вовчак О. Д., Гудзь О. Є., Дем'яненко М. Я., Демчишин М. Я., Малік М. Й., Малій О. Г., Поліщук Н. В., Саблук П. Т., Степанюк О. І., Стецюк П. А. та багато інших [2–13].

Не зважаючи на велику кількість досліджень в цій області, постійні зміни в законодавстві та нестабільність економічної ситуації в країні спонукають до

необхідності подальших досліджень сучасного стану банківського кредитування АПК України й наукового пошуку нових шляхів залучення коштів для господарської діяльності агровиробників.

Мета статті. Дослідити особливості й стан банківського кредитування аграрного сектора економіки України та перспективи щодо подальшого його розвитку.

Постановка завдання. Досягнення поставленої мети зумовило вирішення таких завдань: оцінити сучасний стан банківського кредитування агровиробників, виявити особливості забезпечення аграріїв банківськими кредитами та на їх основі запропонувати основні напрямки удосконалення банківського кредитування в аграрному секторі економіки України.

Основними методами даного дослідження є системний метод, діалектичний метод, методи аналізу та синтезу, метод порівняння, економіко-статистичні методи, табличний та графічний методи, метод узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Потужний аграрний сектор для будь-якої держави – це, перш за все, гарантована власна продовольча безпека. Саме аграрний бізнес, з точки зору майбутніх фінансових потоків, є найперспективнішим як для внутрішнього ринку, так і для світової торгівлі.

Доля АПК у структурі ВВП України становить 12%. Цей показник постійно зростає, що свідчить про його значущість для держави. За 2018 рік саме агровиробники забезпечили 40% валютних надходжень. Тобто майже кожен другий долар в Україні – це заробіток аграрного сектора економіки України [14].

Станом на кінець 2018 року в Україні функціонувало 45,6 тис. сільськогосподарських підприємств. В 2018 році порівняно з 2017 роком, кількість великих аграрних підприємств зменшилася в 5 разів, а порівняно з 2015 роком – майже вдасятеро. Середній розмір площі великих агрохолдингів у 2018 році порівняно з 2017 роком зріс в 5,2 раза, середніх сільськогосподарських підприємств – зріс в 2,43 раза, тоді як малих сільськогосподарських підприємств знизився в 2,5 рази [15].

Оскільки сільське господарство є галуззю з уповільненим оборотом капіталу (прибуток від господарської діяльності залежить від сезонності, а фінансування для ефективного господарювання необхідне протягом усього року), то стає очевидним, що нормальне стабільне його функціонування практично неможливе без залучення зовнішніх джерел фінансування.

Саме тому банківське кредитування стає одним із головних джерел фінансового забезпечення при нестачі вільних власних оборотних коштів.

За даними Національного банку України в нашій державі банки формують понад три чверті всього ринку кредитування приватного сектора. Станом на кінець 2019 року ліцензію Національного банку України мали 75 банківських установ, 35 банків – з іноземним капіталом [16].

Для аграрного ринку України характерна постійна динаміка, що призводить до зміни трендів кредитування агробізнесу. Саме тому в останні роки банки розробляють нові види фінансування аграрного сектора, які направлені на мінімізацію ризиків та створенню оптимальних умов для співпраці.

До основних ризиків банків, які фінансують агросектор, відносяться, перш за все, труднощі в прогнозуванні сільськогосподарськими підприємствами своїх грошових потоків. Корективи в їхню діяльність вносять непередбачувані погодні умови, зміна ситуації на ринках збуту, проблеми логістики тощо.

Дані статистики свідчать, що не зважаючи на ризики банки хочуть і кредитують агробізнес. Комерційні банки зараз надають кредити для аграріїв у рамках програм кредитування. Основними з них є: кредитування для поповнення обігових коштів (на придбання добрив та худоби, ремонт техніки та на заробітну плату працівникам);

кредити на купівлю сільськогосподарської техніки; кредити під інвестиційні проекти (для будівництва основних фондів, таких, як елеватори, складські приміщення тощо та на закупівлю обладнання для них). Процентні ставки банку найчастіше залежать від умов конкретної угоди (виду кредиту, його терміну, валюти, в якій видається кредит, а також від фінансового стану самого позичальника).

Ключові вітчизняні банки розуміють перспективність саме аграрного кредитування. Тому в них уже є спеціальні програми кредитування агробізнесу, а кредити аграрному сектору в загальному кредитному портфелі цих банків займають 30–50%. Наприклад, ОТП Банк пропонує чотири види кредитних програм для агробізнесу, які фінансують не лише сільгоспвиробників, а й трейдерів, постачальників насіння, добрив, засобів захисту рослин, техніки, пального (кредитний ліміт від 25 тис. грн до 30 млн. грн. із ставкою 9,5–17%). «ПУБМ» пропонує три партнерські програми кредитування агробізнесу, які працюють переважно з аграріями, що обробляють від 500 га (кредитний ліміт до 35 млн. грн. із ставкою 19%). «Райффайзен Банк Аваль» має чотири види аграрних кредитних програми, які фінансують переважно фермерів, які обробляють від 100 до 50 000 та більше га, а також тих, хто займається тваринництвом і птахівництвом (кредитний ліміт від 50 тис. грн до 10 млн. грн. із ставкою 16%). «Приватбанк» надає кредити на весь спектр аграрної діяльності, в тому числі на придбання техніки та матеріалів для проведення посівної (кредитний ліміт від 500 тис. грн. до 20 млн. грн. із ставкою 19% річних). Спеціальні кредитні програми для агровиробників також відкриті у банках «Кредит Дніпро», «Правекс Банк», «Кредобанк», «Креді Агріколь Банк» та інших [16].

Якщо проаналізувати динаміку обсягів наданих банківських кредитів нефінансовим корпораціям, то за період з 2014 до 2019 року простежується тенденція збільшення обсягів кредитування. Але в 2019 році спостерігається незначне зниження (на 8%) обсягів наданих кредитів, яке пов'язане з політичною ситуацією в країні (рисунок 1).

Рисунок 1. Динаміка обсягів наданих банківських кредитів, наданих нефінансовим корпораціям [16]

Figure 1. Dynamics of the volume of bank loans granted to non-financial corporations [16]

За даними НБУ залишки кредитів на рахунках банків станом на кінець грудня 2019 року склали 743,38 млрд. грн., із яких 55,65% – кредити надані у національній валюті, а 44,35% - в іноземній валюті. При цьому із них тільки 57,05 млрд. грн. (7,6%) – кредити, надані підприємствам сільського, лісового та рибного господарства (таблиця 1).

Таблиця 1. Кредити нефінансовим організаціям, за видами економічної діяльності і строками погашення (залишки коштів на кінець грудня 2019 року) [16]

Table 1. Loans to non-financial institutions, by type of economic activity and maturity (balances at end – December 2019) [16]

(млн. грн.)

Види економічної діяльності	Усього	У тому числі		У тому числі за термінами		
		У національній валюті	В іноземній валюті	До 1 року	Від 1 до 5 років	Понад 5 років
Усього	743 380	413 690	329 690	367 124	238 771	137 484
Сільське, лісове та рибне господарство	57 055	40 763	16 292	24 501	29 682	2 872

Серед наданих банківських аграрних кредитів переважають короткотермінові кредити, а частка довготермінових кредитів становить лише 5%. Це, насамперед, пов'язано з політичною нестабільністю, негативними інфляційними очікуваннями та низьким рівнем довіри населення до комерційних банків.

Поряд із динамікою обсягів кредитування аграрного сектора доцільним буде розглянути тенденції змін рівня рентабельності сільськогосподарських підприємств та процентних ставок за кредитами (рисунок 2).

Рисунок 2. Динаміка вартості банківських фінансових інструментів та рентабельності сільськогосподарських підприємств у 2014–2018 роках [16,17]

Figure 2. Dynamics of value of banking financial instruments and profitability of agricultural enterprises in 2014–2018 [16,17]

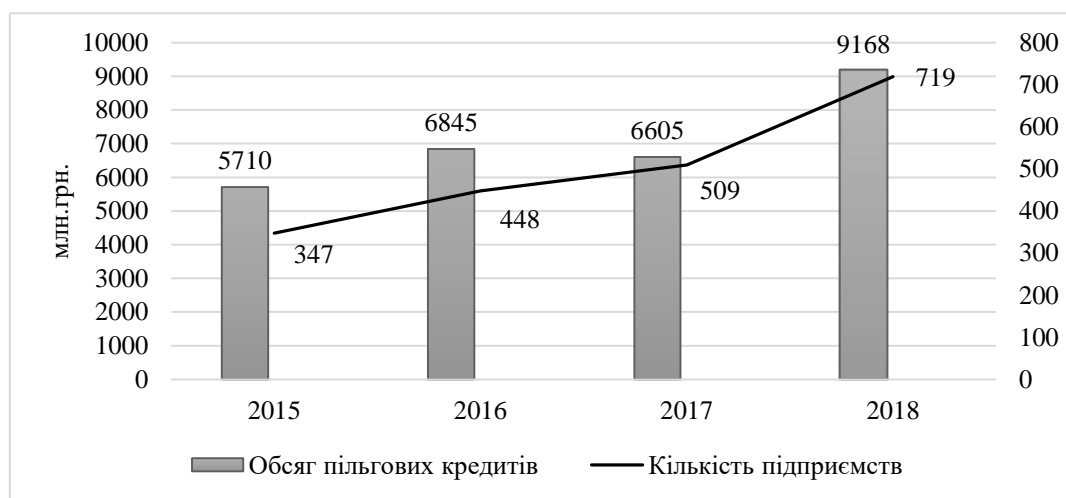
У досліджуваній період, починаючи з 2015 року, рівень рентабельності агропідприємств був вищий, ніж середньорічні ставки за банківськими кредитами. Тобто, сільськогосподарські підприємств можуть реінвестувати прибуток у власну діяльність, що позитивно впливає на подальший стан розвитку їх господарської діяльності.

Реінвестуванню прибутку у власну діяльність також сприяють державні програми пільгового кредитування аграрного сектора України.

Починаючи з 2003 року, в Україні діє система пільгового кредитування аграрного сектора. Його суть полягає в тому, що кредити надаються не агровиробникам, а банкам (за рахунок державного бюджету частково погашаються кредитні ставки).

Державна фінансова підтримка суб'єктів господарювання АПК здійснюється за державною програмою 280130 «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів». Здешевлення кредитів проводиться через кредитні субсидії (субсидування частини відсотків за використання кредитів, наданих банками) та через часткову компенсацію лізингових платежів за придбання сільськогосподарської техніки та обладнання [14].

Динаміка залучення пільгових кредитів суб'єктами господарювання АПК за 2015–2018 роки показує тенденцію до збільшення як кількості підприємств, які скористалися державною програмою підтримки, так і збільшення обсягу залучених коштів (рисунок 3).

Рисунок 3. Динаміка залучення пільгових кредитів суб'єктами господарювання АПК України [12]

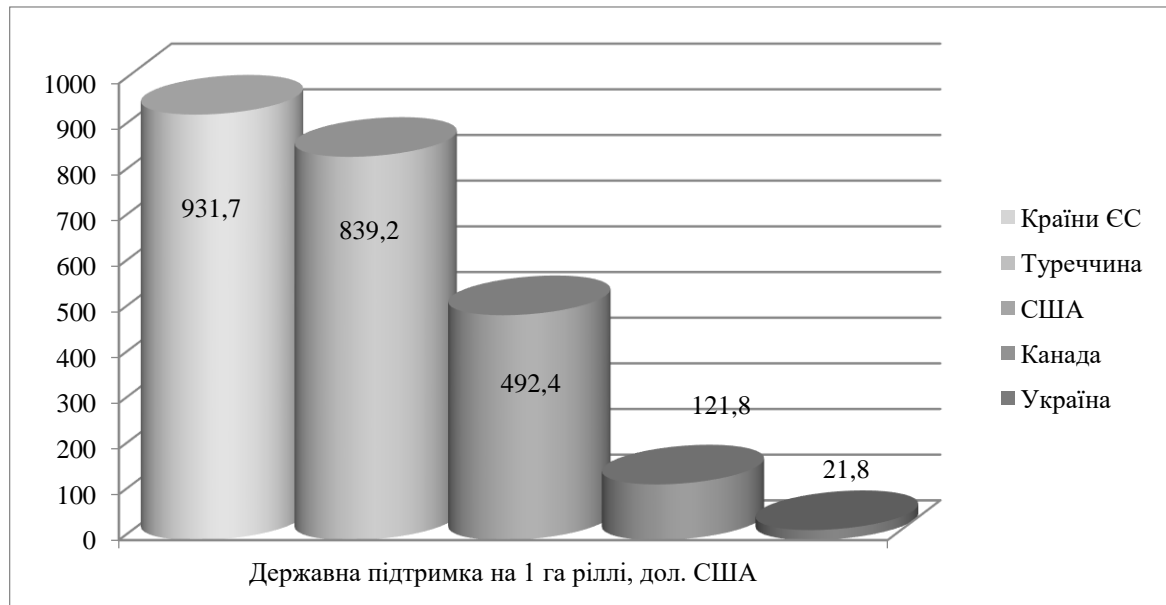
Figure 3. Dynamics of attracting preferential loans by agricultural enterprises of Ukraine [12]

За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України у 2018 році програмою здешевлення кредитів скористалося 719 підприємств (з них 546 підприємств залучили короткотермінові кредити, а 265 – середньотермінові), які дозволили здешевити кредити загальним обсягом на 9,168 млрд. грн. (близько 8 млрд. грн. короткотермінових кредитів та понад 1,1 млрд. грн. середньотермінових) [14].

Не зважаючи на щорічну (з 2015 року) тенденцію збільшення кількості залучених до програми суб'єктів господарювання АПК, питома вага пільгових кредитів від загального обсягу кредитів поступово скорочувалася. У 2005 році вона складала 75% від загального обсягу, 2008 р. – 54%, у 2011 р. – 28%, а за період з 2012 до 2018 року скоротилася від 10% до 2,5% загального обсягу залучених кредитів. Проектом бюджету на 2020 рік на державну програму підтримки шляхом здешевлення кредитів (до 5% вартості кредитів) виділено 1,2 млрд. грн. [14].

При цьому, за результатами опитування FAO, лише 20,3% сільськогосподарських підприємств (малих і середніх) подали заявку на державні програми підтримки, які діяли в період з 2000 до 2017 року, а 25,9% – взагалі не чули про будь-які програми державної підтримки, тоді як 59% були в цілому обізнані про дане питання. Тільки 15,1% опитаних добре знали про державні програми і зацікавилися ними [15].

Варто відзначити, що рівень державної підтримки сільського господарства в інших країнах світу в рази більший, ніж в Україні. Як показують дані рисунку 4, найвищий рівень державної фінансової підтримки сільського господарства (із розрахунку на 1 га ріллі) в країнах ЄС (931,7 дол. США) та Туреччині (839,2 дол. США), що становить відповідно 931,7 і 839,2 дол. У США цей показник становить 492,4 дол. США, а у Канаді – 121,8 дол. США [15].

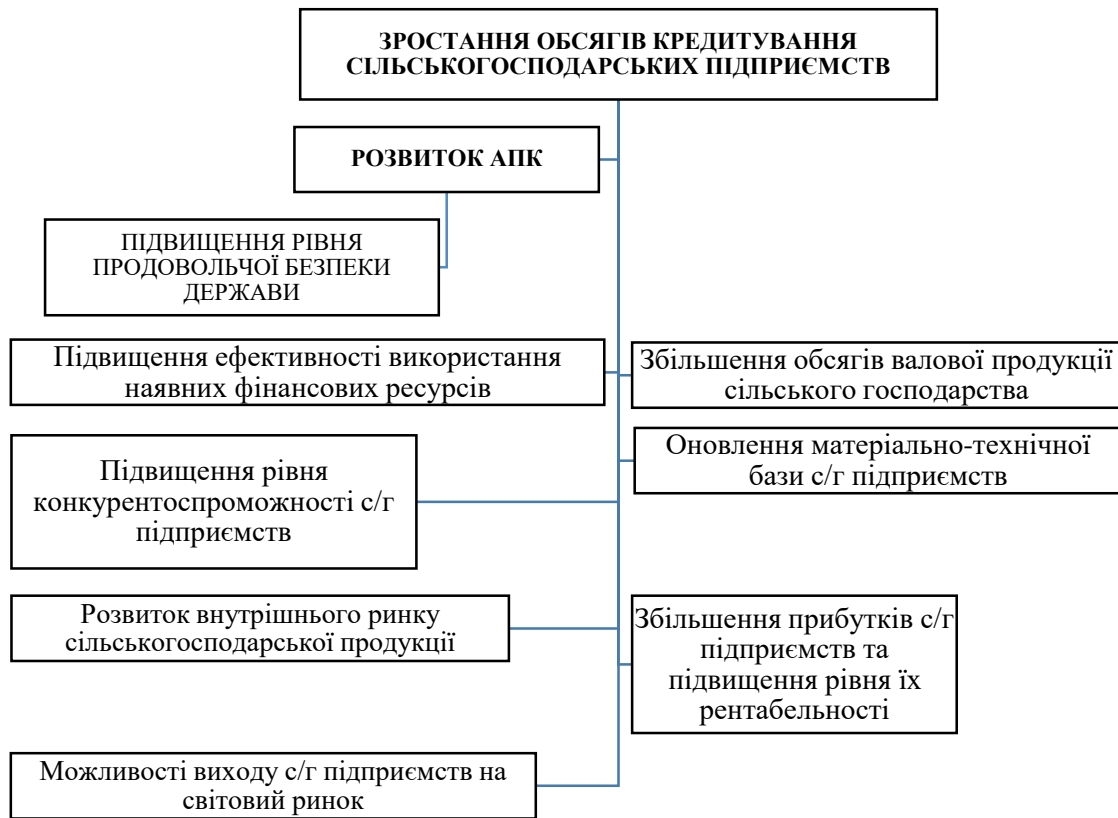

Рисунок 4. Державна підтримка сільського господарства в окремих країнах світу [15]

Figure 4. State support for agriculture in certain countries [15]

Зважаючи на те, що важливим чинником, який впливає на вибір об'єкта, якому будуть надаватися кредити, є надання вичерпної інформації про результати діяльності підприємств та перспективи розвитку [18], стає необхідним створення дієвої системи інституцій, які б мали можливість працювати на забезпечення сталого розвитку сільськогосподарських підприємств [19].

Таким чином, удосконалення системи кредитування АПК та збільшення обсягів кредитування, перш за все, буде мати позитивний вплив на економічну ефективність сільськогосподарської діяльності та на розвиток сільського господарства в Україні в цілому. Це є запорукою продовольчої безпеки держави та можливістю займати лідируючі позиції в світовій торгівлі (рисунк 5).

Рисунок 5. Вплив обсягів кредитування на результативність діяльності сільськогосподарських підприємств

Figure 5. Impact of lending on the results of agricultural enterprises activity

Отже, удосконалення банківського кредитування в аграрному секторі економіки в Україні передбачає виконання таких основних завдань:

- управління кредитними ризиками шляхом запровадження удосконаленої діагностики фінансового стану сільськогосподарських підприємств;
- розширення програм банківського кредитування аграрного сектора з залученням програм державної підтримки агровиробників;
- стимулювання розвитку малих та середніх сільськогосподарських підприємств;
- створення сприятливого клімату для інвестування коштів у сільське господарство.

Висновки. Доля сільського господарства в структурі ВВП України становить 12% та забезпечує понад 40% валютних надходжень. Тобто майже кожен другий долар в Україні – це зарібок аграрного сектора економіки України.

Кредитування є одним із дієвих варіантів фінансування аграрних підприємств у розвинених країнах світу. В Україні ситуація виняткова. Зараз лише 7,6% кредитного портфеля банків припадає на аграрний сектор. В основному сільськогосподарські підприємства в свою діяльність інвестують власні кошти. Наразі, для порівняння, в розвинених країнах частка банківського кредитування досягає 70% обігових коштів аграрного сектора економіки.

Процес отримання банківських кредитів для сільськогосподарських підприємств продовжує залишатися досить ускладненим та потребує від позичальника великої кількості документів. При цьому процентні ставки банків досить високі, а кредитоспроможність більшості агровиробників – недостатня. Все це перешкоджає розвитку банківського кредитування аграрного сектора.

Наразі серед отриманих аграрних кредитів тільки 5% складають кредити на термін понад 5 років. Така тенденція пов'язана, перш за все, з політичною нестабільністю в державі та зростанням рівня інфляції. Негативний вплив на кредитне забезпечення також має те, що комерційні банки вимагають істотного забезпечення угод з кредитування.

Не зважаючи на впровадження ряду програм державної підтримки сільгоспвиробників, їх рівень залишається доволі низьким порівняно з іншими державами світу.

Відтак, для розвитку банківського кредитування аграрного сектора України стає необхідним розробити комплекси заходів та механізмів як з боку держави, так і з боку банків, які будуть спрямовані на розвиток взаємодії банківського та аграрного секторів економіки. Це і розширення програм банківського кредитування аграрного сектора з залученням програм державної підтримки агровиробників, і зниження процентних ставок за аграрними кредитами, і збільшення державних асигнувань на здешевлення кредитів, і збільшення обсягів кредитування для малих та середніх сільськогосподарських підприємств тощо. Всі ці дії дадуть можливість стимулювати розвиток аграрного сектора економіки України та створить сприятливий клімат для інвестування коштів у сільське господарство.

Conclusions. The share of agriculture in the GDP structure of Ukraine is 12% and provides more than 40% of foreign exchange earnings, that is, almost every second dollar in Ukraine is the earnings of the agricultural sector of Ukrainian economy.

Lending is one of the effective financing options for agricultural enterprises in the developed countries of the world. The situation in Ukraine is exceptional. At present, only 7,6% of banks' credit portfolio is in the agricultural sector. Basically, agricultural enterprises invest their own funds in their activities. At the moment, the share of bank lending in the developed countries reaches 70% of the working capital of the economy agricultural sector.

The process of obtaining bank loans for agricultural enterprises remains quite complicated and requires a large number of documents from the borrower, with the banks' interest rates being rather high and the creditworthiness of most agricultural producers is insufficient. All this impedes the development of bank lending to the agricultural sector.

At present, only 5% of the received agricultural loans are loans for the term longer than 5 years. This tendency is primarily due to the political instability in the country and rising inflation. The negative impact on credit is also due to the fact that commercial banks require substantial credit agreements supply.

Despite the implementation of a number of state support programs for farmers, their level remains relatively low in comparison with other countries in the world.

Therefore, for the development of bank lending to the agrarian sector of Ukraine it is necessary to develop, both from the state and from the banks, complexes of measures and mechanisms aimed at the development of interaction between the banking and agrarian of the economy. These include the expansion of agricultural bank lending programs involving the state support programs for agricultural producers, and the reduction of interest rates on agricultural loans, and the increase in government allocations for cheaper loans, and increased lending to small and medium-sized agricultural enterprises, etc. All these actions will stimulate the development of the agricultural sector of the Ukrainian economy and will create favorable climate for investing in agriculture.

Список використаної літератури

1. Лупенко Ю. О. Банківське кредитування аграрного сектора економіки. Економічний вісник НТУУ «КПІ». 2019. № 16. С. 196–207.
2. Аранчій В. І. Особливості банківського кредитування аграрних товаровиробників в сучасних умовах. Вісник НБУ. 2011. № 2. С. 10–14.
3. Березовик В. М. Кредитні відносини банків з агропромисловим комплексом України. Економіка України. 2003. № 1. С. 18–23.
4. Вовчак О. Д., Гальків Л. І., Демчишин М. Я. Стан і проблеми розвитку банківського кредитування сільськогосподарських підприємств України. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2018. Вип. 3 (26). С. 30–37. <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v3i26.143846>
5. Воронкова А. А., Куцина Л. В. Проблеми банківського кредитування сільськогосподарських товаровиробників в Україні. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2008. № 2 (5). С. 33–37.
6. Гудзь О. Є. Фінансова діагностика в сільськогосподарських підприємствах. Облік і фінанси АПК. 2008. № 1. С. 28–33.
7. Дем'яненко М. Я. Кредитний фактор сталого розвитку аграрного сектору України. Економіка АПК. 2014. № 11. С. 5–14.
8. Малік М. Й. Фінансово-кредитний механізм у розвитку аграрного підприємництва. Фінанси України. 2004. № 5. С. 47–53.
9. Малій О. Г. Проблеми кредитного забезпечення агробізнесу. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2017. № 2. С. 82–89.
10. Поліщук Н. В. Кредитування сільського господарства як пріоритетна складова розвитку економіки України. Інтелект ХХІ. 2017. № 6. С. 80–83.
11. Саблук П. Т. Проблеми забезпечення дохідності агропромислового виробництва в Україні в постіндустріальний період. Економіка АПК. 2008. С. 19–37.
12. Степанюк О. І., Демчишин М. Я., Турченко О. В. Кредитування сільського господарства України: аналіз динаміки. Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького. Серія: Економічні науки. 2016. Т. 18. № 2. С. 155–159.
13. Стецюк П. А. Фінансово-кредитний механізм аграрного розвитку. «Економічні науки». Сер. «Облік і фінанси». 2014. Вип. 11 (41). Ч. 2. С. 348–358.
14. Інформаційно-аналітичний портал АПК України. URL: <https://agro.me.gov.ua> (дата звернення: 15.03.2020).
15. Портал Української аграрної конфедерації. URL: <http://agroconf.org> (дата звернення: 20.03.2020).
16. Офіційний портал Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 15.03.2020).
17. Офіційний портал Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 16.03.2020).
18. Чигрин О. Ю. Проблеми оцінки інвестиційної привабливості підприємства. Інвестиційно-інноваційна стратегія розвитку підприємства: Всеукр. наук.-практ. конф. (з міжнародною участю). Житомир: ЖДТУ, 2012. С. 55–56.
19. Косик Я. В., Чигрин О. Ю. Глобалізація як закономірність розвитку сучасної економіки України. Механізм регулювання економіки. 2011. № 2. С. 191–196.

References

1. Lupenko Yu. O., Andros S. V. Bankivske kredyтування ahrarnoho sektoru ekonomiky. Bank lending to the agricultural economy sector. Ekonomichnyi visnyk NTUU "KPI". No. 16. P. 196–207. [In Ukrainian].
2. Aranchii V. I. Osoblyvosti bankivskoho kredyтування ahrarnykh tovarovyrobnykiv v suchasnykh umovakh. Features of bank lending to agricultural producers in modern conditions. Visnyk NBU. No. 2. P. 10–14. [In Ukrainian].
3. Berezovyk V. M. Kredytни vidnosyny bankiv z ahropromyslovym kompleksom Ukrainy. Credit relations of banks with the agro-industrial complex of Ukraine. Ekonomika Ukrainy. 2003. No. 1. P. 18–23. [In Ukrainian].
4. Vovchak O. D., Halkiv L. I., Demchyshyn M. Ya. Stan i problemy rozvytku bankivskoho kredyтування silskohospodarskykh pidpriemstv Ukrainy. State and problems of development of bank crediting of agricultural enterprises of Ukraine. Finansovo-kredytна diialnist: problemy teorii ta praktyky. 2018. No. 3 (26). P. 30–37. [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v3i26.143846>
5. Voronkova A. A., Kutsyna L. V. Problemy bankivskoho kredyтування silskohospodarskykh tovarovyrobnykiv v Ukraini. Problems of bank lending to agricultural producers in Ukraine. Finansovo-kredytна diialnist: problemy teorii ta praktyky. 2008. No. 2 (5). P. 33–37. [In Ukrainian].

6. Hudz O. Ye. Finansova diahnostyka v silskohospodarskykh pidpriemstvakh. Financial diagnostics in agricultural enterprises. *Oblik i finansy APK*. 2008. No. 1. P. 28–33. [In Ukrainian].
7. Demianenko M. Ya. Kredytnyi faktor staloho rozvytku ahrarnoho sektoru Ukrainy. Credit factor for sustainable development of the agrarian sector of Ukraine. *Ekonomika APK*. No. 11. P. 5–14. [In Ukrainian].
8. Malik M. Y. Finansovo-kredytnyi mekhanizm u rozvytku ahrarnoho pidpriemnytstva. Financial and credit mechanism in the development of agrarian entrepreneurship. *Finansy Ukrainy*. No. 5. P. 47–53. [In Ukrainian].
9. Malii O. H. Problemy kredytnoho zabezpechennia ahrobiznesu. Problems of credit support agribusiness. *Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky*. No. 2. P. 82–89. [In Ukrainian].
10. Polishchuk N. V. Kredytuvannia silskoho hospodarstva yak priorytetna skladova rozvytku ekonomiky Ukrainy. Lending to agriculture as a priority component of economic development of Ukraine. *Intelekt XXI*. No. 6. P. 80–83. [In Ukrainian].
11. Sabluk P. T. Problemy zabezpechennia dokhidnosti ahropromysloвого vyrobnytstva v Ukraini v postindustrialnyi period. Problems of ensuring the profitability of agroindustrial production in Ukraine in the post-industrial period. *Ekonomika APK*. No. 1. P. 19–37. [In Ukrainian].
12. Stepaniuk O. I., Demchyshyn M, Ya., Turcheniak O. V. Kredytuvannia silskoho hospodarstva Ukrainy: analiz dynamiky. Agricultural lending in Ukraine: dynamics analysis. *Naukovyi visnyk Lvivskoho natsionalnoho universytetu veterynarnoi medytsyny ta biotekhnolohii imeni S. Z. Gzhytskoho. Serii: Ekonomichni nauky*. 2016. No. 2. T. 18. P. 155–159. [In Ukrainian].
13. Stetsiuk P. A. Finansovo-kredytnyi mekhanizm ahrarnoho rozvytku. Financial and credit mechanism of agrarian development. *Ekonomichni nauky. Serii: Oblik i finansy*. No. 11 (41). P. 2. P. 348–358. [In Ukrainian].
14. Informatsiino-analitychnyi portal APK Ukrainy. Information-analytical portal of AIC of Ukraine. URL: <https://agro.me.gov.ua>.
15. Portal Ukrainskoi ahrarnoi konfederatsii. Portal of the Ukrainian Agrarian Confederation. URL: <http://agroconf.org>.
16. Ofitsiyni portal Natsionalnoho banku Ukrainy. The official portal of the National Bank of Ukraine. URL: <https://bank.gov.ua>.
17. Sayt Derzhavnoyi Sluzhby Statystryky Ukrayiny. Website of the State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
18. Chyhryn O. Yu. Problemy otsinky investytsiinoi pryvablyvosti pidpriemstva. Problems of estimation of investment attractiveness of the enterprise. *Investytsiino-innovatsiina stratehiia rozvytku pidpriemstva: Vseukr. nauk.-prakt. konf. (z mizhnarodnoiu uchastiu)*. Zhytomyr: ZhDTU, 2012. P. 55–56. [In Ukrainian].
19. Kosyk Ya. V., Chyhryn O. Yu. Hlobalizatsiia yak zakonormnist rozvytku suchasnoi ekonomiky Ukrainy. Globalization as a pattern of development of the modern economy of Ukraine. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*. 2011. No. 2. P. 191–196. [In Ukrainian].